VPLYV IMIGRÁCIE Z TRETÍCH KRAJÍN NA SOCIÁLNO-EKONOMICKÚ STABILITU ČLENSKÝCH ŠTÁTOV EURÓPSKEJ ÚNIE

Barbora Olejárová, Peter Čajka

Abstract

Following the unprecedented increase in migration flows coming from the third-countries to the territories of the European Union's member states, the migration crisis has become one of the most burning issues of the recent human geography research. Different aspects are concerned – including migration routes; demographic changes; economic, cultural or physical security of the receiving states. This paper aims to analyse socio-economic implications of the third-countries immigration to the Union's member states. First chapter deals with the impact of economic migrants and asylum seekers on the labour market and level of unemployment in the receiving countries. Next, potential misuse of the social-security system in the European Union by immigrants will be analyzed. Last chapter will conclude by exploring effects of migratory flows on the overall competitiveness and economic growth of the receiving states.

Keywords: competitiveness, employment, European Union, social security system, third-countries migration

Úvod

V súvislosti s rastom ekonomických rozdielov medzi jednotlivými regiónmi sveta, ako aj s existenciou veľkého množstva ozbrojených konfliktov najmä v Afrike a Ázii prichádza každoročne do Európskej únie veľké množstvo imigrantov z tretích krajín. Časť z nich patrí k ekonomickým migrantom, ktorí sú vysokokvalifikovaní a prichádzajú do Únie regulárne; časť patrí k ekonomickým migrantom, ktorí využívajú súčasnú migračnú krízu a prichádzajú do Únie neregulárne spolu s vlnami žiadateľov o azyl a napokon tretiu skupinu tvoria migranti, ktorí prichádzajú do Európy z dôvodov spĺňajúcich kvalitatívnu definíciu utečenca podľa Ženevského dohovoru z roku 1951 alebo ako osoby utekajúce pred vojnovými konfliktami v ich domovských štátoch s nárokom na dočasnú alebo doplnkovú ochranu v členských štátoch Európskej únie.

Uvedené imigračné prúdy vyvolávajú obavy z možných dopadov imigrácie na ekonomiku, sociálny systém, bezpečnosť či politickú stabilitu členských štátov Európskej únie. V spätosti s krízou európskych ekonomík narastá negatívny postoj domáceho obyvateľstva a nevôľa laickej verejnosti voči prisťahovalcom. Rovnako dochádza k intenzifikácii diskusie na tému medzinárodná migrácia na odbornej úrovni a rastie potreba prijať potrebné legislatívne opatrenia na vysporiadanie sa

s danou problematikou v rámci jednotlivých členských štátov Európskej únie, ako aj prostredníctvom spoločných európskych inštitúcií. Pre prijatie potrebných krokov je však najprv potrebné poznať status quo a reálne fakty neovplyvnené verejne rozšírenými sentimentami a všeobecne negatívnym postojom.

Všetky formy migrácie majú ekonomické dopady na prijímajúci štát bez ohľadu na to, či ide o migráciu dobrovoľnú alebo nútenú, migráciu z dôvodov hľadania zamestnania v prijímajúcom štáte, migráciu z humanitárnych dôvodov alebo akúkoľvek inú formu migrácie. Imigranti sa totiž príchodom do prijímajúceho štátu stávajú spotrebiteľmi, nájomcami, zamestnancami či poberateľmi sociálnych dávok a teda tvoria súčasť jeho hospodárskeho systému. V oblasti sociálno-ekonomickej stability možno vplyvy imigrácie z tretích krajín rozdeliť do troch skupín – vplyv imigrácie na zamestnanosť, na systém sociálneho zabezpečenia, na ekonomický rast a konkurencieschopnosť štátu a v konečnom dôsledku aj na celkovú životnú úroveň v prijímajúcom štáte. Pre vyvodenie záverov je následne v každej z uvedených skupín potrebné analyzovať pozitívne a negatívne vplyvy imigrácie na skúmanú oblasť.

Vplyv imigrácie na zamestnanosť a trh práce v prijímajúcich štátoch

Z hľadiska vplyvu imigrácie z tretích krajín na stabilitu trhu práce je za najväčšiu hrozbu uvádzané odoberanie pracovných miest domácomu obyvateľstvu a zvyšovanie počtu pracovných síl na trhu práce, ktoré vzhľadom na nedostatok pracovných miest nie je možné využiť, čo vedie ku zvyšovaniu nezamestnanosti v prijímajúcom štáte. Celkové negatívne pôsobenie imigrantov z tretích krajín býva často označované aj ako sociálny damping, teda znehodnocovanie vnútroštátnych pracovných či sociálnych štandardov v prijímajúcom štáte.

Z teoretického hľadiska rozlišujeme dva prístupy k uvedenej problematike. Prvý prístup je označovaný aj ako základný, zjednodušený, statický alebo rigidný model a pri skúmaní nezamestnanosti zohľadňuje len dve premenné – počet imigrantov a počet voľných pracovných miest. Základnou tézou je predstava, že existuje iba určitý obmedzený počet pracovných miest a že imigranti a domáce obyvateľstvo súťažia o tú istú prácu (Kaczmarczyk, Lesińska, Okólski, 2012, Andrášová, 2008, Jankurová, 2015). Podľa daného prístupu imigranti vo väčšom množstve prichádzajú do prijímajúceho štátu v čase nízkej nezamestnanosti, keďže ich šance na zamestnanie sú v tomto období najvyššie. Príchodom týchto imigrantov sa však zvýši počet pracovnej sily na trhu práce, čo automaticky vedie buď k rastu nezamestnanosti alebo k znižovaniu mzdy. Zvýšená nezamestnanosť však následne opätovne zníži počet prichádzajúcich imigrantov, čím nezamestnanosť následne klesne. Druhá teória naopak vyvracia tvrdenie, podľa ktorého by imigrácia zvyšovala nezamestnanosť. Trh práce je totiž v danom prístupe chápaný ako heterogénny, pružne reagujúci na zmeny v počte dostupných pracovných síl a ovplyvňovaný zásahmi zo strany štátu. Adaptabilita trhu tak

spôsobuje, že príchod imigrantov nezvyšuje len ponuku pracovnej sily, ale aj dopyt po nej. S nárastom obyvateľstva tak rastie aj počet pracovných miest a preto nedochádza k zásadným zmenám v počte nezamestnaných (Pettinger, 2015). Z tohto dôvodu nie je možné skúmať vzťah imigrácie a nezamestnanosti ako izolovaný systém. Na nezamestnanosť má totiž vplyv veľké množstvo faktorov, ako sú hospodárska politika prijímajúceho štátu, celkový stav ekonomickej situácie v štáte, flexibilita trhu či prítomnosť potenciálnej ekonomickej krízy (Kaczmarczyk, Lesińska, Okólski, 2012).

Skúmať reálny vplyv imigrácie na nezamestnanosť a stanoviť, ktorá z uvedených teórií je relevantná, je možné najpresnejšie na základe empirických pozorovaní. Vychádzajúc z údajov Eurostat-u možno konštatovať, že nezamestnanosť imigrantov z tretích krajín je v priemere o 10% vyššia, než nezamestnanosť domáceho obyvateľstva, čo by potvrdzovalo správnosť rigidného modelu. Pri skúmaní situácie v jednotlivých štátoch sa však čísla výrazne líšia. Najvýraznejšie rozdiely sú badateľné v dvoch štátoch EÚ – v Českej republike a na Cypre, ktoré sú v protiklade s európskym priemerom. Nezamestnanosť prisťahovalcov tu totiž bola nižšia, než nezamestnanosť domáceho obyvateľstva. Ďalším špecifikom predstavujúcim výnimku z rigidného modelu sú štáty Estónsko a Lotyšsko, ktoré napriek tomu, že ide o štáty s najvyšším počtom imigrantov pri prepočte absolútnych hodnôt na počet obyvateľov, nemajú zároveň najvyššiu nezamestnanosť (European Commission, 2014, Eurostat, 2014, Eurostat, 2015). Pri celkovom porovnávaní nezamestnanosti domáceho obyvateľstva a imigrantov by teda bolo možné vyvodit' všeobecne rozšírené závery, podľa ktorých imigrácia zvyšuje nezamestnanosť v prijímajúcich štátoch. Uvedené výnimky ale potvrdzujú, že situácia sa líši pri každom skúmanom štáte v závislosti od jeho politiky a celkovej ekonomickej situácie a preto sa väčšina autorov prikláňa k téze, že pri vhodne zvolenej migračnej politike imigrácia nemá negatívny vplyv na nezamestnanosť (Kaczmarczyk, Lesińska, Okólski, 2012, Pettinger, 2015, Koser, 2007).

Využitím uvedených dvoch teórií možno argumentovať aj pri analýze problematiky potenciálneho znižovania plátov v prijímajúcom štáte z dôvodu masívneho nárastu počtu prisťahovalcov. Zástancovia základného, rigidného modelu uvádzajú, že imigranti sú ochotní pracovať za nižšie mzdy, než domáce obyvateľstvo. To v konečnom dôsledku nevyhnutne tlačí platy v štáte nadol, nakoľko nárast počtu pracovných síl umožňuje zamestnávateľom vyberať si takých zamestnancov, ktorí budú ochotní pracovať za nižšie ceny. Vychádzajúc z druhej vyššie uvedenej teórie však imigrácia naopak stimuluje expanziu a rozvoj podnikov a nemá negatívny efekt na rast plátov v štáte (Peri, 2014). Relevantnosť daných teórií je opäť možné overiť len praktickými pozorovaniami. Autori rozličných priestorových štúdií sa vo svojich prácach zväčša zhodujú na závere, že imigrácia má negatívny efekt v zmysle znižovania plátov v prijímajúcom štáte, avšak uvedený vplyv je minimálny, nemusí sa vždy prejaviť a je závislý od flexibility trhu konkrétneho štátu. Podľa správy OSN vychádzajúcej z porovnania

viacerých empirických analýz nárast populácie imigrantov o 1% spôsobí pokles priemernej mzdy v prijímajúcom štáte o 0,1%¹ (OSN, 2004). S podobnými závermi prichádza aj uznávaný ekonóm a politický konzultant David Roodman, podľa ktorého nárast pracovnej sily vo forme imigrácie o 10% zníži zamestnanosť a platy v prijímajúcom štáte o 2% (Roodman, 2014). Pre komplexnosť uvádzame aj niekoľko príkladov z obdobia dekolonizácie, kedy do Európy hromadne prichádzalo obyvateľstvo z bývalých európskych kolónií vo vysokých počtoch, čo je dnes často označované ako prirodzený experiment, na ktorom možno skúmať vplyv imigrácie z tretích krajín na prijímajúce štáty. V roku 1962 do Francúzska emigrovalo 900 000 obyvateľov z Alžírsku, zahŕňajúc domorodé obyvateľstvo, ako aj európskych kolonizátorov dlhodobo žijúcich v zámorí. Uvedená imigrácia zvýšila počet pracovnej sily vo Francúzsku o 1,6%, pričom nezamestnanosť vzrástla len o 0,2% a platy dočasne poklesli o 0,8% vo vybraných regiónoch najviac zasiahnutých imigračnými prúdmi. Iný príklad sa týka Portugalska, kam sa v roku 1974 prisťahovalo 600 000 obyvateľov z Mozambiku a Angoly. Empirické analýzy pritom nezaznamenali žiadny dopad na pracovný trh (Koser, 2007).

Dalším potenciálnym ohrozením stability trhu práce je všeobecne rozšírená predstava, podľa ktorej imigranti odoberajú pracovné miesta domácomu obyvateľstvu. Ako uvádza Koser (2007) a Andrášová (2008), pracovné trhy rozvinutých štátov sú vo väčšine prípadov charakteristické vysokou segmentáciou, teda rozdelením na sektory podľa úrovne kvalifikácie pracovníkov. Väčšina odborných prác na danú tému preto dospela k záveru, že realita výrazne závisí od schopnosti vlád prijímajúcich štátov pružne reagovať na potreby trhu a na základe ekonomického vývoja regulovať počet vysokokvalifikovaných a nekvalifikovaných imigrantov² v prijímajúcom štáte tak, aby vyplňali medzery na miestnych pracovných trhoch a nekonkurovali domácomu obyvateľstvu³. V ekonomickom sektore vyžadujúcom vyššiu kvalifikáciu nebude dochádzať k odoberaniu pracovných miest domácomu obyvateľstvu v prípade, ak budú do prijímajúceho štátu prijímaní imigranti s kvalifikáciou, ktorá domácomu obyvateľstvu chýba. Imigranti bez kvalifikácie sú na druhej strane spájaní s výkonom manuálnej práce s nižším sociálnym statusom označovanej aj ako „3D

---

¹ Uvedená štatistika nerozlišovala medzi vnútornými imigrantmi a imigráciou z tretích krajín.

² V súčasnosti neexistuje univerzálna definícia vysokokvalifikovaného imigranta. Základný rámec tvorí Smernica Rady 2009/50/ES týkajúca sa vydávania modrej karty. Okrem toho si však každý štát stanovuje vlastné podmienky a charakteristiky. Najčastejšie sú nimi istá dosiahnutá výška vzdelania/kvalifikácie, priemerný mesačný alebo ročný plat alebo špecifický sektor, v ktorom má daná osoba pracovať, aby spĺňala podmienky pre označenie vysokokvalifikovaný imigrant.

³ Výnimku predstavujú utečenci, ktorí sú prijímaní z humanitárnych dôvodov a nie je možná ich selekcia podľa aktuálnej ekonomickej situácie na trhu práce (Koser, 2007).

jobs⁴. V súvislosti s rastom životnej úrovne a aspirácií obyvateľstva štátov EÚ miestni zamestnanci často nie sú ochotní vykonávať dané povolania, preto sú tieto obsadzované imigrantmi (Castles, Miller, 2009). Negatívne dopady imigrácie na zamestnanosť sa teda môžu prejavovať najmä parciálne, a to na tých skupinách domáceho obyvateľstva, ktoré majú podobné pracovné charakteristiky, ako imigranti a preto s nimi do istej miery súťažia o prácu (Koser, 2007). V prípade flexibilných reakcií vlád na zmeny trhu práce však má v konečnom dôsledku imigrácia neutrálny alebo pozitívny vplyv na tvorbu pracovných miest pre domáce obyvateľstvo. Zvyšuje totiž produktivitu v prijímajúcom štáte, pretože imigranti vykonávajú povolania, ktoré domáce obyvateľstvo vykonávať nechce alebo naň nemá potrebnú kvalifikáciu, čím umožňuje presun domácich pracovných síl do tých sektorov hospodárstva, v ktorých budú mať väčšie uplatnenie (Kaya, 2002, OSN, 2004). Vzniknutá dynamika však na druhej strane spôsobuje častejšie fluktuácie zamestnancov, čo môže byť vnímané ako negatívum v zmysle subjektívne vnímaného zvyšovania ekonomickej neistoty na trhu práce.

Vplyv imigrácie na systém sociálneho zabezpečenia

Druhou hrozbou v kontexte vplyvu imigrácie z tretích krajín na sociálno-ekonomickú stabilitu prijímajúcich štátov je riziko preťažovania sociálneho systému prijímajúcich štátov, a to najmä v prípade nezamestnanosti, choroby, z hľadiska dôchodkového systému alebo v spätosti s výchovou maloletých. Obráz o reálnej situácii možno získať pri porovnaní údajov o využívaní sociálnych systémov prijímajúcich štátov prisťahovalcami v porovnaní s domácim obyvateľstvom. Podľa dostupných údajov získaných zo Štatistiky EÚ o príjmoch a životných podmienkach EU-SILC⁵, v roku 2007 bol pomer mimoeurópskych imigrantov dostávajúcich sociálnu podporu v akejkolvek forme vyšší v porovnaní s domácim obyvateľstvom iba v Poľsku, Francúzsku, Fínsku, Dánsku a Švédsku. Imigranti teda nezaťažujú sociálny systém vo väčšej miere, ako domáce obyvateľstvo (Barrett, Maître, 2011). Pri podrobnejšej analýze jednotlivých súčastí systému sociálneho zabezpečenia – nezamestnanosť, choroba, dôchodkový systém a mladiství dospejeme k záveru, že v oblasti nezamestnanosti a rodinných prídavkov poberajú imigranti vyššie benefity ako domáce obyvateľstvo, zatiaľ čo v oblasti starostlivosti o chorých a starých nižšie. Uvedený rozdiel je pochopiteľný ak zohľadníme nižší priemerný vek imigrantov v porovnaní s občanmi prijímajúcich štátov. V dôsledku toho je viac imigrantov v produktívnom

⁴ Z anglického jazyka v závislosti od použitého zdroja – dirty, dangerous, demanding/demeaning/difficult.

⁵ EU SILC - je nástroj na zisťovanie a porovnávanie údajov o príjmoch a životných podmienkach obyvateľstva. Projekt bol spustený v roku 2003 a od roku 2007 funguje medzi 27 členskými štátmi EÚ (Chorvátsko zapojené v roku 2010) + Nórsko, Švajčiarsko, Island a Turecko (Barrett, Maître, 2011).

a ekonomicky aktívnom veku, čo vysvetľuje vyššiu záťaž na systém zamestnanosti a starostlivosti o rodiny aj vzhľadom na fakt, že imigranti majú spravidla viac detí, než domáce obyvateľstvo; a nižšie indikátory v oblasti dôchodkového systému.

Nepomerne najväčší zaznamenaný rozdiel pozorujeme pritom práve v oblasti nezamestnanosti. Podľa posledných dostupných údajov z roku 2013 bolo v štátoch EÚ v skupine obyvateľstva vo veku 20-64 rokov⁶ nezamestnaných 10,8 % obyvateľov EÚ, pričom nezamestnanosť v skupine imigrantov dosiahla 21,5 %. Keďže počet imigrantov bez práce je vyšší, než počet nezamestnaných v rámci domáceho obyvateľstva, predpokladom je, že imigranti budú predstavovať vyššiu záťaž pre sociálny systém (European Commission, 2014). Rozdiely medzi domácou pracovnou silou, vnútornými migrantmi z členských štátov EÚ a vonkajšími migrantmi sa ukazujú najviac v čase neštandardných ekonomických podmienok, akými sú napríklad ekonomické krízy. V čase poklesu ekonomického rastu či zhoršenia hospodárskej situácie v štáte totiž prevláda tendencia, podľa ktorej ako prví prichádzajú o zamestnanie práve imigranti, nakoľko sú často zamestnaní v sektoroch s vysokou úrovňou cyklického dopytu po pracovnej sile, ako sú odvetvia stavebníctva či pohostinstva (Koehler, 2010). Zvyšovanie nezamestnanosti imigrantov je často spôsobené aj v prípadoch imigrácie z dôvodu spájania rodín, kedy manželky imigrantov prichádzajú do prijímajúcich štátov a majú menšiu tendenciu nájsť si zamestnanie, nakoľko sa starajú o domácnosť a deti. Daná situácia však nie je pravidlom a existujú aj výnimky – na Cypre, v Chorvátsku a Portugalsku je nezamestnanosť mužských prisťahovalcov vyššia, než nezamestnanosť imigrantov ženského pohlavia (European Commission, 2014). Napriek vyššej nezamestnanosti imigrantov z tretích krajín však v niektorých členských štátoch EÚ, ako Írsko či Nemecko, dochádza k tomu, že sa mimoeurópski imigranti zdráhajú žiadať o sociálne benefity pre nezamestnaných. Podľa vnútroštátnych zákonov viacerých európskych štátov totiž imigranti, ktorí si počas istého časového obdobia nenájdu zamestnanie, strácajú povolenie na pobyt v prijímajúcom štáte (Koehler, 2010).

Rozhodujúcim faktorom, či sa hrozby zaťažovania sociálneho systému príchodom imigrantov z tretích krajín naplnia, je pôvod imigrantov, ich vzdelanostná úroveň a dôvod emigrácie z domovského štátu. Je preto potrebné rozlišovať medzi vysokokvalifikovanými imigrantmi prichádzajúcimi do EÚ s cieľom širších možností uplatnenia na trhu práce, očakávajúc rovnaké finančné ohodnotenie ako domáce obyvateľstvo a druhou skupinou prisťahovalcov emigrujúcich z dôvodov ako sú prírodné katastrofy, porušovanie ľudských práv či nestabilný politický režim v domovskom štáte. V tomto prípade častejšie dochádza k vyživaniu sociálneho systému z ich strany, nakoľko nie sú schopní plnohodnotne

---

⁶ Uvedená veková skupina bola vybraná z dôvodu jej relevancie pre prvý z cieľov stratégie EÚ 2020 zameraný na zvýšenie zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %. (European Commission, 2014)

sa zaradiť do života v novej spoločnosti, často aj z dôvodu neznalosti jazyka prijímajúceho štátu⁷. Prijímanie výlučne vysokokvalifikovaných imigrantov však nie je univerzálnym riešením situácie. Ako uvádza Grimm (2012), dôvodom je na jednej strane spomínaná potreba zaplniť aj pracovné pozície spojené s „3D jobs“; na strane druhej existuje len obmedzené množstvo vysokokvalifikovaných imigrantov, pričom štáty EÚ nie sú jediné, ktorí majú o daných imigrantov záujem. Aj USA či Austrália bojujú s problematikou nedostatku kvalifikovaných pracovných síl a snažia sa o doplnenie daného deficitu z radov imigrantov z tretích krajín. Navyše samotné tretie krajiny budú podľa dlhodobých prognóz v priebehu niekoľkých desaťročí čeliť demografickým problémom a poklesu aktívnej pracovnej sily a kvalifikovaní pracovníci tak budú čím ďalej tým ťažšie dostupní⁸.

Vplyv imigrácie na ekonomický rast štátu

V oblasti ekonomického rastu štátu veľká časť analytikov poukazuje na pozitívne ekonomické dopady imigrácie. Predovšetkým ide o napĺňanie štátnej kasy prostredníctvom daňového a odvodového systému, a to nielen v prípade ekonomicky aktívnych osôb cez priame dane z príjmu, ale aj v prípade mladistvých či penzistov, ktorí prostredníctvom nepriamych spotrebiteľských daní pri kúpe akéhokoľvek tovaru naplňajú štátny rozpočet. Každý imigrant tak zanechá v prijímajúcom štáte v priemere jednu tretinu svojho mesačného príjmu (Onufrák, 2010). Osobitnou skupinou sú študenti prichádzajúci z tretích krajín najmä do západných členských štátov EÚ za účelom vzdelávania (Jankurová, 2014). Ako príklad možno uviesť Spojené kráľovstvo. Podľa údajov asociácie 24 prestížnych britských univerzít Russels Group, mimoeurópski študenti každoročne na poplatkoch prispievajú priemerne sumou 2,5 miliárd libier do britského štátneho rozpočtu, čím pomáhajú financovať vzdelávací systém, čo následne vedie k zvyšovaniu úrovne školstva v prospech domácich študentov (Garner, 2012).

Menej známym spôsobom získavania ekonomických benefitov z príchodu imigrantov do EÚ sú investičné programy pre imigrantov, alebo programy investovania do občianstva. Ide o vládne programy, v rámci ktorých štáty ponúkajú takzvané zlaté vízum, dočasné povolenie na pobyt v trvaní niekoľko rokov s možnosťou predĺženia pri splnení dohodnutých kritérií a následne aj

⁷ Problémy s integráciou do novej spoločnosti môžu byť spájané s jazykovou nekompetentnosťou len čiastočne, nakoľko napríklad u mimoeurópskych imigrantov prichádzajúcich do bývalých koloniálnych mocností (Španielsko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo) možno na základe historických väzieb predpokladať znalosť jazyka daného štátu (Grimm, 2012).

⁸ Niektoré tretie krajiny, ako Rusko, Taiwan či Južná Kórea už postupne liberalizujú svoju migračnú politiku v kontexte hroziaceho poklesu počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva (Grimm, 2012).

občianstvo⁹ bohatým jednotlivcom. Cenou je ochota investovať pomerne vysoké sumy peňazí buď do štátnych rozpočtov najčastejšie za účelom podpory tvorby nových pracovných miest; alebo do súkromného podnikateľského sektora s cieľom podpory priamych zahraničných investícií. Výška investícií sa líši v závislosti od atraktivity prijímajúceho štátu, ako aj podľa typu príspevku. Môže ísť o priamu podporu štátnych rozpočtov vo forme nenávratného poplatku; kúpu cenných papierov či poskytnutie nízko úročeného úveru¹⁰. Najnovším trendom je tiež prijímanie žiadateľov na základe kúpy bytových fondov v prijímajúcom štáte. V EÚ majú na tomto princípe založené programy štáty Lotyšsko, Portugalsko, Grécko a Španielsko, a to z dôvodu kolapsu ich trhov s nehnuteľnosťami, v dôsledku ktorého v týchto štátoch došlo k zániku množstva pracovných miest v stavebnom priemysle. Záujemcami o imigračné programy sú predovšetkým imigranti z bohatých rozvíjajúcich sa ekonomík ako Čína, Rusko alebo štáty Blízkeho východu. Týmto spôsobom sa snažia zaistiť si rýchlejší a istejší spôsob, ako sa dostať do rozvinutých západných štátov EÚ; ako uniknúť pred nepriaznivým politickým vývojom vo vlastnom štáte; získať možnosť cestovať bez nutnosti vybavovania víz či zaistiť si daňové výhody. Často ide o vysokokvalifikovaných jednotlivcov, ktorí do prijímajúceho štátu okrem finančných ziskov prinášajú aj svoje skúsenosti a know-how. Výhody z týmto spôsobom získaných benefitov sa však líšia v závislosti od atraktívnosti prijímajúceho štátu. Často sa totiž stáva, že pre imigrantov menej zaujímavé štáty EÚ majú nižšie ceny za získanie občianstva, aby zvýšili svoju atraktivitu. Imigranti preto o občianstvo požiadajú v týchto štátoch, ale následne sa presťahujú do iného štátu EÚ s rozvinutejšou ekonomikou či vyššou životnou úrovňou. Ekonomický profit z týchto programov závisí od efektivity ich využívania vládami. V konečnom dôsledku je však často minimálny, najmä pri typoch programov založených na poskytovaní úverov, ktoré imigranti následne získajú vyplatené naspäť. Verejná mienka pritom programom nie je naklonená vzhľadom na kontroverznosť týchto aktivít, ktoré sú hlavne v prípade priamych hotovostných paušálnych platieb

---

⁹ Vo viacerých prípadoch (Bulharsko, Maďarsko) získajú žiadatelia štátne občianstvo po uplynutí istého obdobia od udelenia povolenia na pobyt aj v prípade, ak sa v štáte počas daného obdobia vôbec nenachádzali (Sumption, Hooper, 2014). Uvedené sa týka najmä záujemcov, ktorí sa zatiaľ nechcú reálne prisťahovať do EÚ, ale majú záujem zabezpečiť si túto možnosť v prípade zhoršenia ekonomickej či politickej situácie vo vysielajúcom štáte.

¹⁰ V rámci EÚ má jeden z najlacnejších programov Lotyšsko (od 250 000 eur), pričom zároveň patrí k štátom s najväčším počtom vydaných povolení na pobyt – priemerne 3000 za rok. Naopak k najdrahším štátom patrí Spojené kráľovstvo (vyše 1 000 000 eur) vydávajúce priemerne 1500 zlatých víz ročne. Investície do súkromného podnikateľského sektora sú ešte vyššie a pohybujú sa rádovo v desiatkach miliónov eur (Sumption, Hooper, 2014).

štátom často chápané jednoducho ako predávanie štátneho občianstva¹¹ (Sumption, Hooper, 2014, Carrera, 2014, Dzankic, 2012).

K ďalším pozitívam patrí už spomínané ovplyvňovanie flexibility trhu prostredníctvom prisťahovalectva, či schopnosť prisťahovalcov vykompenzovať aktuálny deficit pracovných síl najmä v rýchlorastúcich odvetviach hospodárstva. Imigranti tiež zvyšujú celkový dopyt v hospodárstve štátu, čo vedie k rastu reálneho HDP. Uvedený fakt však môže byť obmedzený posielaním financií zarobených v prijímajúcom štáte rodine do domovského štátu imigrantov z tretích krajín vo forme remitencií, čím sa uvedené pozitívne dopady do istej miery znižujú (Pettinger, 2015). Pozitívne vplyvy imigrácie na ekonomický rast je často ilustrovaný na príklade povojnového vývoja štátov západnej Európy po druhej svetovej vojne. „Wirtschaftswunder“ v Nemecku či obdobie „les trente glorieuses“ vo Francúzsku bol podľa týchto teórií výrazne podporený imigráciou z tretích krajín (Kaya, 2002). Okrem toho vysokokvalifikovaní imigranti pozitívne vplývajú na rast produktivity a inovácií v štáte. Z toho dôvodu často práve veľké softvérové spoločnosti lobujú v prospech otvorenejšej imigračnej politiky prijímajúcich štátov (Roodman, 2014).

Záver

Pri celkovom zhodnotení ekonomických výhod a nevýhod imigrácie z tretích krajín sú samotní ekonómovia rozpoltení. Ako uvádzajú Castles a Miller (2009), imigrácia približne rovnako vytvára nové pracovné pozície a zároveň ich zaplňa, rovnako prispieva do štátneho rozpočtu platbou daní a zároveň od štátu vyžaduje sociálne benefity. Dalo by sa preto súhlasiť s názorom, že rozhodujúca je hlavne schopnosť vlád v rozvinutých štátoch regulovať migráciu v závislosti od aktuálnej potreby kvalifikovaných pracovníkov, od ekonomickej situácie a aktuálneho demografického nedostatku/prebytku domáceho obyvateľstva schopného uplatniť sa na trhu práce s cieľom dosiahnuť ekonomický rast.

Na záver je potrebné zdôrazniť, že uvedené štatistiky zväčša zohľadňujú legálnych imigrantov vrátane utečencov s legálne udeleným statusom utečenca na presne stanovené časové obdobie, prípadne osoby s doplnkovou a dočasnou ochranou. Štatistiky nezahŕňajú údaje o prisťahovalcoch, ktorí do EÚ prichádzajú neregulárne a v členských štátoch pracujú „načierno“. Takýto typ práce vychádza zo snahy zamestnávateľov dosiahnuť čo najväčšie mzdové úspory a pochopiteľne negatívne ovplyvňuje všetky faktory skúmané v tejto práci od výšky platov cez sociálny systém štátu až po jeho potenciálny ekonomický rast. Zatiaľ čo regulárna

---

¹¹ Ďalšou spornou otázkou je prax štátov udeľovať status osôb s dlhodobým pobytom aj v prípade, ak v EÚ nežili nepretržite päť rokov, čo je v rozpore so Smernicou Rady 2003/109/ES o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom (Carrera, 2014).

imigrácia je regulovaná zo strany vlád a preto nemá výrazné negatívne dopady na ekonomickú situáciu prijímajúcich štátov ako takú; je to práve neregulárna imigrácia¹², ktorá vytvára skreslený obraz o vplyvoch imigrácie a ohrozuje ekonomickú stabilitu štátov EÚ.

Pod'akovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu VEGA 1/0783/16.

Literatúra

- ANDRÁŠOVÁ, S. 2008. *Na čo je nám dobrá migrácia?* [online]. Centrum pre európsku politiku. [cit. 2016-05-24]. Dostupné na internete: <<http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/migracia/Andrasova-Migracia.pdf>>
- BARRETT, A. – MAÎTRE, B. 2011. *Immigrant Welfare Receipt across Europe*. [online]. Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit. [cit. 2016-08-24]. Dostupné na internete: <<http://anon-ftp.iza.org/dp5515.pdf>>
- CARRERA, S. 2014. *How much does EU Citizenship cost? The Maltese Citizenship-for-Sale Affair: A Breakthrough for Sincere Cooperation in Citizenship of the Union?* [online]. Centre for European Policy Studies. [cit. 2016-09-04]. Dostupné na internete: <<http://www.ceps.eu/book/how-much-does-eu-citizenship-cost-maltese-citizenship-sale-affair-breakthrough-sincere-cooperat>>
- CASTLES, A. – MILLER, M. 2009. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. 4. vyd. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009. 369 p. ISBN 978-0-230-51784-4.
- DZANKIC, J. 2012. *The Pros and Cons of Ius Pecuniae: Investor Citizenship in Comparative Perspective*. San Domenico di Fiesole : European University Institute, 2012. 27 p. ISSN 1028-3625.
- EUROPEAN COMMISSION. 2014. *Migrant Integration Statistics – Employment*. [online]. European Commission. [cit. 2016-09-23]. Dostupné na internete:

---

¹² V roku 2015 zaznamenala agentúra FRONTEX 1 820 000 neregulárnych prekročení vonkajšej hranice EÚ, pričom celkový počet občanov tretích krajín žijúcich neregulárne na území EÚ sa v rokoch 2013-2015 pohyboval v rozmedzí 400 000 - 600 000 (Frontex, 2016). Počet nezaznamenaných neregulárnych imigrantov však môže byť oveľa vyšší. Reálne čísla sú okrem toho skreslené snahou členských štátov znižovať počty neregulárnych imigrantov v procese regularizácie, teda udeľovaním statusu regulárneho imigranta s oprávnením na pobyt na území EÚ daným osobám. Procesom regularizácie štáty v podstate podliehajú snahám o zlegalizovanie pobytu cudzincov na ich území na úkor možnosti selekcie prichádzajúcich imigrantov podľa požiadaviek trhu práce.

- <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migrant_integration_statistics_-_employment>
- EUROSTAT. 2014. *Non-national Population by Group of Citizenship and Foreign-born Population by Country of Birth*. [online]. Eurostat. [cit. 2016-08-16]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Non-national_population_by_group_of_citizenship_and_foreign-born_population_by_country_of_birth,_1_January_2013_YB14_II.png>
- EUROSTAT. 2015. *Unemployment Rate by Sex and Age Groups*. [online]. Eurostat. [cit. 2016-08-02]. Dostupné na internete: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en>
- FRONTEX. 2016. *Risk Analysis for 2016*. [online]. European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. [cit. 2016-08-28]. Dostupné na internete: <http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf>
- GARNER, R. 2012. *Foreign Students spurn UK Universities after Immigration curbs*. [online]. The Independent. [cit. 2016-08-26]. Dostupné na internete: <<http://www.independent.co.uk/news/education/education-news/foreign-students-spurn-uk-universities-after-immigration-curbs-8206130.html>>
- GRIMM, M. 2012. *Demographic Challenges: Immigration and Integration – an EU Perspective*. [online]. Allianz. [cit. 2016-09-20]. Dostupné na internete: <https://www.allianz.com/v_1355138181000/media/economic_research/publications/working_papers/en/EVIANEU27.pdf>
- JANKUROVÁ, A. 2014. Význam rozvoja ďalšieho vzdelávania v kontexte udržateľného rozvoja. In *Socioekonomické aspekty trvale udržiteľného rozvoje České republiky 10 let po vstupu do Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2014. s. 120-125. ISBN 978-80-87472-69-9.
- JANKUROVÁ, A. 2015. Aktivne starnutie a udržateľný rozvoj. In: *Lidské zdroje na trhu práce ČR a EU*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2015. 175 s. ISBN 978-80-87472-87-3.
- KACZMARCZYK, P. – LESIŃSKA, M. – OKÓLSKI, M. 2012. *New Patterns of European Migration: A Broad View from a Multidisciplinary Perspective*. [online]. Australian National University – Centre for European Studies. [cit. 2016-09-18]. Dostupné na internete: <<http://ces.anu.edu.au/sites/ces.anu.edu.au/files/2012/2012-10%20New%20Patterns%20of%20European%20Migration.pdf>>
- KAYA, B. 2002. *The Changing Face of Europe – Population Flows in the 20th Century*. Strasbourg Cedex : Council of Europe Publishing, 2012. 125 p. ISBN 92-871-4790-6.

- KOEHLER, J. et al. 2010. *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy*. [online]. International Organization for Migration. [cit. 2016-07-18]. Dostupné na internete: <<http://www.labourmigration.eu/research/report/12-migration-and-the-economic-crisis-implications-for-policy-in-the-european-union>>
- KOSER, K. 2007. *International Migration. A Very Short Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2007. 140 p. ISBN 978-0-19-929801-3.
- ONUFRÁK, A. 2010. Európska integračná a imigračná politika: Hrozba či výzva? In *Interpolis '10 Zborník príspevkov zo VII. vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov s medzinárodnou účasťou v Banskej Bystrici 25. novembra 2010*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, 2010. ISBN 978-80-557-0155-4, s. 451-460.
- OSN. 2004. *World Economic and Social Survey 2004*. International Migration. [online]. United Nations. [cit. 2016-07-30]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_archive/2004wess_part2_eng.pdf>
- PERI, G. 2014. *Do Immigrant Workers depress the Wages of Native Workers?* [online]. Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit. [cit. 2016-08-24]. Dostupné na internete: <<http://wol.iza.org/articles/do-immigrant-workers-depress-the-wages-of-native-workers-1.pdf>>
- PETTINGER, T. 2015. *Impact of Immigration on UK Economy*. [online]. Economics Help. [cit. 2016-09-04]. Dostupné na internete: <<http://www.economicshelp.org/blog/6399/economics/impact-of-immigration-on-uk-economy/>>
- ROODMAN, D. 2014. *The Domestic Economic Impacts of Immigration*. [online]. David Roodman. [cit. 2016-06-11]. Dostupné na internete: <<http://davidroodman.com/blog/2014/09/03/the-domestic-economic-impacts-of-immigration/>>
- SUMPTION, M. – HOOPER, K. 2014. *Selling Visas and Citizenship. Policy Questions from the Global Boom in Investor Immigration*. [online]. Migration Policy Institute. [cit. 2016-08-30]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationpolicy.org/research/selling-visas-and-citizenship-policy-questions-global-boom-investor-immigration>>

IMPACT OF THE THIRD-COUNTRIES IMMIGRATION ON THE SOCIO-ECONOMIC STABILITY OF THE EU MEMBER STATES

Summary

Migration from the third countries is considered to be one of the most important challenges to the policy of the European Union. The reason is the growing intensity of the migratory flows to Europe resulting from the pull factors

such as economic development and high level of human rights in the EU, as well as push factors including deterioration of the security environment in the neighbouring regions of Africa and Asia which causes an increase in numbers of irregular immigrants and asylum seekers coming to Europe. The member states need to react to this situation by creating new migration policies that will reflect the aforementioned status quo. In order to do so, there is a need to get to know the impact of immigrants on the particular sectors of society in the receiving states.

In the socio-economic realm, immigrants are often accused of increasing the unemployment and misusing the social-security system of the receiving states. Regarding the available scientific research, there is no evidence confirming the direct relationship between immigration and economic decline in the listed sectors of economy. Generally, there are three areas which are mostly analysed regarding the influence of the third-countries migrants on the receiving countries - labour market and the level of unemployment in the receiving countries; potential misuse of the social-security system in the receiving countries and finally - effects of migratory flows on the overall competitiveness and economic growth of the receiving states. For each of the aforementioned areas, it is important to distinguish the category of migrants we aim to analyse. First - highly-qualified economic migrants coming to the EU following the treaties and agreements among the particular EU state and third-country or particular private sector companies with international portfolio. Second – economic migrants coming to the EU irregularly with the current flows of asylum seekers, who are not eligible for asylum and their stay in the EU as well as their economic activities do not have a legal basis – therefore referred to as illicit workers. And third – people eligible for asylum according to the 1951 Geneva Convention. Whereas the first category of migrants can boost the economy of the receiving countries; the second one is mostly considered as negative for the economic development of the EU states and the last one has ambivalent impact depending on the economic policy of a particular state and the composition of the population of immigrants in terms of high- and low- qualified migrants reflecting the current development of the labour market in the respective state or region.

Mgr. Barbora Olejárová

Doc. PhDr. Peter Čajka, PhD.

Katedra medzinárodných vzťahov a diplomacie

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici

Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica

E-mail: barbora.olejarova@umb.sk